DERIVATE CU SUFIXUL -aș (ă) ÎN GRAIURILE DIN SUDUL MOLDOVEI

DE

DOINA HREAPCĂ

0.1. Înregistrarea și explicarea aspectelor regionale din domeniul formării cuvintelor, în speță derivarea cu sufixe în graiurile dacoromâne, nu au constituit o preocupare consecventă a cercetărilor de specialitate [1], care s-au ocupat mai ales de fapte ce țin de nivelul limbii literare.

În cursul cercetărilor dialectale au putut fi remarcate însă deosebiri în ceea ce privește derivarea, de natură să fie interpretate ca trăsături specifice unor zone lingvistice [2].

Aspecte care au fost mai puțin studiate în lucrările de dialectologie sînt răspîndirea geografică a sufixelor, variația în ceea ce privește productivitatea lor și concurența care are loc între diverse sufixe cu aceeași valoare în diferite graiuri populare [3].

0.2. În ceea ce privește repartiția geografică a derivatelor cu *-aș* în graiurile dacoromâne, s-au făcut aprecieri care pot fi considerate, cel puțin aparent, contradictorii. În urma consultării unor materiale dialectale (incomplete), Ec. Ionașcu [4] ajunge la concluzia că nu se poate vorbi de „preponderența lui *-aș* [nume de agent] într-o regiune, ci de păstrarea unor cuvinte învechite în diverse regiuni" *(op. cit.*, p. 83) și consideră neîntemeiată părerea după care cuvintele cu *-aș* ar fi mai răspîndite în Transilvania decît în restul țării. Pe de altă parte, urmărind un bogat material lingvistic existent în ALR și în volumul de *Texte dialectale* publicat de E. Petrovici, V. Rusu ajunge la concluzia că mai mult de 50% din numărul derivate cu *-aș* apar în Transilvania [5].

---

[1] Vezi G. Ivănescu, *Formarea cuvintelor în limba română*, LR, XIV, 1965, nr. 1, p. 32—33; cf. și Magdalena Popescu-Marin, *Din istoria derivării cu sufixe în limba română*, LR, XV, 1966, nr. 1, p. 41.

[2] În ultimul timp, a reținut atenția unor cercetători derivarea cu prefixe; vezi, I. Rizescu, *Prefixele regionale dacoromânești zăși do-*, în SMFC IV, 1967, p. 31—36, Florica Fiçșinescu, *Prefixul regional nă-*, în SMFC V, 1969, p. 9—15.

[3] Valeriu Rusu, *În legătură cu derivarea cu sufixe în dacoromână*, FD, IV, 1962, p. 257; au apărut pînă în prezent unele studii referitoare la sufixul *-uc*; cf. Lucreția Mareș, *Repartiția geografică a sufixului -uc(ă)*, în SMFC, VI, 1972, p. 89—96, I. Faiciuc, *Derivate cu sufixul diminutival -uc în Maramureș*, CL, XVII, nr. 1, 1972, p. 99—109; cf. și Aurelia Stan, *O problemă de antroponimie: derivarea cu sufixe diminutivale a prenumelor din ALR*, CL, IX, 1964, nr. 1, p. 97—108.

[4] Vezi Ecaterina Ionașcu, *Sufixele -ar și -aș la numele de agent*, în SMFC, 1, 1959, p. 77—84.

[5] Valeriu Rusu, *op. cit.*, p. 263.

BDD-A1467 © 1976 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:10 UTC)

Ocazional, utilizarea sufixului *-aș* ca particularitate deosebită în ceea ce privește formarea diminutivelor a fost menționată pentru subdialectul crișean [6].

Adăugăm că prezența derivatelor cu sufixul *-aș* a fost remarcată și în graiurile bănățene, fără a constitui însă obiectul unei discuții speciale [7].

0.3. Pentru graiurile din sudul Moldovei, de o funcție specifică a sufixului *-aș* a vorbit acad. Iorgu Iordan, care a semnalat, din fostele județe Tecuci și Covurlui, derivate exprimînd originea locală a unei persoane de tipul *cucaș, mătcaș, poienaș, măstăcănaș, stoicănaș*, pornind de la numele de localități Cuca, Matca, Poiana, Măstăcani, Stoicani [8].

0.4. Prelucrînd materialul lexical din textele dialectale înregistrate în cursul anchetelor din sudul Moldovei, pentru *NALR. Moldova și Bucovina*, am remarcat frecvența apariției în vorbire a unor cuvinte, derivate cu *-aș* sau cuvinte inanalizabile cu finala *-aș*. Avînd în vedere observația acad. Iorgu Iordan și urmărind repartiția geografică a localităților în care au fost notate aceste cuvinte, am putut constata că ele se grupează, cu precădere, în regiunea de cîmpie dintre Siret și Prut, și nu în general în sudul Moldovei, formînd o arie sud-estică [9].

Pe de altă parte, exemple asemănătoare apar mai mult sau mai puțin sporadic, fără a forma însă o arie propriu-zisă, în puncte care se situează în sud-vest, într-o zonă imediat învecinată cu Transilvania.

Pornind de la aceste constatări, în cele ce urmează, ne propunem să examinăm diferite categorii de derivate cu *-aș* întîlnite, pentru a stabili în ce măsură există o preferință pentru sufixul *-aș* și, totodată, pentru a încerca să explicăm cauzele acestei tendințe active în sistemul de derivare al graiurilor din sud-estul Moldovei.

1. Materialul lexical selectat reprezintă cuvinte sau forme noi, neînregistrate în izvoarele lexicografice cunoscute, termeni învechiți și rari, cuvinte atestate pînă în prezent în alte arii lingvistice, precum și cuvinte cunoscute, care au sensuri noi, neatestate, sau care sînt înregistrate în dicționare, fără a li se preciza circulația. În analiza lor, vom folosi, alături de dicționarele românești existente, date cuprinse în ALR și în volumul de *Texte dialectale*, publicat de E. Petrovici (Sibiu — Leipzig, 1943), referitoare la aceeași zonă, comparativ cu cele consemnate în alte graiuri dacoromâne.

1.1. După valorile cu care apare folosit sufixul, exemplele înregistrate se pot grupa în două categorii : derivate cu valoare de nume de agent sau înrudite ca sens cu numele de agent [10] și derivate diminutivale.

1.1.1. Din prima categorie se evidențiază, în primul rînd, cuvinte și forme noi, neatestate în dicționare :

— *chiriaș* s.m. (pct. 647, 648, 657) [11], 'cărăuș', față de *chirigiu*, forma obișnuită și încetățenită în limba comună (care apare notată, de exemplu, în pct. 645) ;

---

[6] I. Coteanu, *Elemente de dialectologie a limbii române*, București, 1961, p. 111 ; în legătură cu importanța lui *-aș* ca sufix diminutival în limba română literară, vezi Magdalena Popescu, *Sufixe productive și neproductive*, în SCL, IX, 1958, nr. 2, p. 255.

[7] Vezi Lucian Costin, *Graiul bănățean*, I, 1926, Timișoara, p. 32.

[8] Vezi Iorgu Iordan, *Sufixele -ar și -aș indicînd originea locală*, în „Arhiva", XXVIII, 1921, p. 259 ; cf. și *Toponimice (Sufixul -ar cu funcțiune locală ; Sufixul -aș sinonim cu -ar)*, în BPh, III, 1936, p. 157.

[9] Limita de nord a ariei la care ne referim este oarecum relativă, întrucît reprezintă limita nordică a zonei din sudul Moldovei, anchetată pentru *NALR. Moldova și Bucovina*, pe linia localităților Cașin, Bîrlad, Fălciu (vezi harta 1).

[10] Pentru accepția în care folosim termenul, vezi Al. Graur, *Nom d'agent et adjectif en roumain*, Paris, 1929, p. 13, 90 ; cf. Ecaterina Ionașcu, *op. cit.*, p. 76 și Elena Ciobanu, *Categoriile semantice create de sufixul -ar în limba română*, în SMFC, III, 1962, p. 143—145.

[11] Pentru corespondența dintre punctele cartografice din rețeaua *NALR. Moldova* și *Bucovina* și numele localităților respective, din zona de care ne ocupăm, vezi lista localităților de la sfîrșitul acestui articol.

BDD-A1467 © 1976 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:10 UTC)

— *cuțitáș* s.m., la plural (pct. 658) 'cuțitar', dat ca termen de poreclă pentru locuitorii din Păunești, este cu atît mai neobișnuit cu cît există posibilitatea confuziei cu diminutivul *cuțitaș* ;

— *cucáș* s.m. (pct. 636) 'locuitor din Cuca' și *mătcáș*, -ă s.m. și f. (pct. 649) 'locuitor din Matca', semnalate și de Iorgu Iordan (cf. 0.3.) constituie, după părerea autorului, cazuri speciale în care *-aș* îl înlocuiește pe *-ar* și este sinonim cu acesta (cf. Bph, p. 157) ; cu aceeași valoare, s-a înregistrat *odăiéș* (= *odăiaș*, pct. 638) 'locuitor din Odaia Manolache' ; cf. și *troienáș* 'locuitor din Traian', (jud. Brăila), înregistrat, ocazional, în pct. 639.

— *stîngáș*, *-ă* adj. (pct. 656) 'stîngaci' apare de asemenea neobișnuit în raport cu forma în *-aci* din limba literară ;

— *aripáșă* s.f. (pct. 648) "oaie care are obiceiul să umble întotdeauna la marginea turmei' ; pentru aceeași noțiune apar sinonimele *aripátică* (pct. 635) și *aripălniță* (pct. 628), de asemenea neatestate (cf. DA, s.v. *aripăriță*, „derivat prin sufixul moțional *-iță*, dintr-un substantiv ipotetic * *aripar* < *aripă* + *-ar*") ;

— *scurmáș* s.n. și pl. (pct. 635) 'partea de jos a piciorului, la găină (care, la cînătuit, se taie cu tot cu gheară)', derivat verbal, indicînd un obiect concret ; ca derivate sinonime, mai frecvente, s-au înregistrat : cu sufixul *-uș* [12], *scurmúș* s.n. (pct. 626, 627, 637 ; cf. Elena Carabulea, *op. cit.)* și cu sufixul *-ac*, *scurmác* s.n. (pct. 630, 631, 634, 645) ;

— *sfertáș* s.n. (pct. 625) 'pahar de un sfert de litru' ; cf. și *sfertáj* (pct. 631) 'id.' Paralel, s-a notat și un sinonim, tot neatestat, derivat cu sufixul *-ar*, *sfertár* (pct. 625), la același informator ;

— *urdáș s.n.* (pct. 628) 'un fel de balmoș din urdă și făină de porumb, fierte la un loc, cu ceapă tăiată mărunt' ; pentru sens, vezi *urdar* ('un fel de mîncare din unt și urdă sau din urdă și jintuit, fierte la un loc'), înregistrat destul de frecvent, în nord-vestul Moldovei [13]. Termenul *urdaș* este consemnat în graiurile bănățene ca nume de unealtă, cu sensul „măturișca ce se folosește la mestecarea zărului cînd se fierbe" (cf. Lucian Costin, *ibid.)* ; pentru această noțiune, în sudul Moldovei se folosește frecvent termenul *urdăr* s.n. (pct. 616, 627, 642, 650, 652, 660, 664), derivat cu sufixul *-ar* (v. și DM, s.v.), sau *urdáci* s.n. (pct. 633), cu sufixul *-aci*.

O notă specială este dată de prezența unor cuvinte cu caracter învechit sau a unor forme considerate rare :

— *schimbáș* s.m. (pct. 643), derivat din *schimb* + *-aș* (cf. DM, s.v., «înv.»), temă care reprezintă determinantul din sintagma sinonimică *călăraș cu schimbul*, înregistrată în aceeași arie (pct. 649) ; pentru sens, cf. DA, s.v. *călăraș* ;

— *flotiráș* s.m. 'marinar' (cf. DA, s.v. *flotilaș)*, notat în ALR, serie nouă, vol. IV [14], h. 954, în pct. 605 [15] ;

— *pontáș* s.m. '(țăran) iobag' (cf. DM, s.v., «înv.») înregistrat tot în II_2, h. 883, în același punct 605 ;

— *ziláș* s.m. (pct. 615) 'muncitor angajat cu ziua' (cf. DM, s.v., «rar», Scriban, D., s.v. *ziuaș*, «Mold.») ; un corespondent, derivat cu sufixul *-ar*, *zilar* este atestat pentru o localitate din nordul Moldovei (Drăgușeni, Fălticeni) [16]. Față de acestea, găsim *ziler*, cu varianta *zilier*, considerată ca formă literară (vezi DM, s.v.) și, pe de altă parte, consemnată ca specifică pentru Transilvania (vezi CADE, Scriban, D., s. v.).

Adăugăm aici variantele *conăcáș* s.m. (pct. 628) și *conocáș* (pct. 629, 648) pentru *conăcar* (cf. DM, s.v., reg.) ; vezi și *conocășie* s.f. (pct. 648) 'orație de nuntă'. Forma *conocáș*, (cu indicația „Mold. sud." la Scriban, D., s.v.), este notată în ALR II (vezi MN 2690, p. 82) în pct. 605 ; celelalte răspunsuri înregistrate sînt derivate cu *-ar* :

[12] În limba română, sufixul *-uș* este analizat în strînsă legătură cu *-aș*, vezi G. Pascu, *Sufixele românești*, București, 1916, p. 351 ; cf. Elena Carabulea, *Sufixul -uș(ă)*, în SMFC, II, București, 1960, p. 207.

[13] Vezi V. Arvinte, D. Ursu, M. Bordeianu, *Glosar regional*, București, 1961, s.v.

[14] În continuare, folosim abreviația II_2, indicînd numai cifra hărții respective.

[15] În rețeaua *NALR, Moldova și Bucovina* îi corespunde punctul 654.

[16] Vezi V. Arvinte, D. Ursu, M. Bordeianu, *op. cit.*, s.v.

BDD-A1467 © 1976 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:10 UTC)

conocár, în nordul Moldovei (pct. 514), *colăcar* și *colocar*, în Transilvania (pct. 141, 235, 250, cf. MN 2692, p. 82, pct. 157).

Alături de cuvintele noi și termenii învechiți sau rari, se remarcă un număr de derivate în *-aș* care sînt atestate în alte zone lingvistice, îndeosebi în Transilvania și, mai rar, în Banat, sau în diverse puncte din alte arii :

— *gropáș* s.m. este înregistrat, de obicei la plural, deosebit de frecvent (pct. 633, 637, 645, 646, 647, 648, 649, 655) ; întrucît pentru *gropar* nu avem nici o atestare, forma în *-aș* pare cea exclusiv folosită în vorbire, în graiurile din sud-estul Moldovei. În alte localități, s-au notat diferite alte sinonime : *îngropător*, *grohnicer*, *cioclu*. Varianta *gropaș* apare în Transilvania [17] (în ALR II, h. 172, pct. 833, cf. și pct. 836, învecinat, din nord-vestul Olteniei), paralel cu alte derivate de același tip, ca de exemplu *gromnițaș* (în ALR II, MN 2712, p. 89, pct. 102, cf. ALRT, pct. 102, p. 66) și *gropițaș* (vezi *Graiul nostru*, II, București, 1908, p. 110 ; cf. CADE, s.v.).

— *cămăraș* s.m. (pct. 625, 628, 634, 636, 637, 645), cuvînt învechit în limba comună, apare frecvent cu sensul 'flăcău ales de ceilalți ca să adune banii cînd se face hora sau cînd se întovărășesc pentru a umbla cu uratul (și cu vălăritul)' ; cf. și *cămărășie* s.f. (pct. 628) 'grup de flăcăi condus de un *cămăraș*, care umblă cu uratul sau cu vălăritul'. Cu un sens apropiat, cuvîntul este atestat în Transilvania (vezi DA, s.v. „unul dintre feciori însărcinat de ceilalți să păstreze la sărbătorile de Sân Văsii, cheile cămării în care se țin colacii, rachiul etc.", «Șomcuta-Mare») ;

— *gonáș s.m.* (pct. 641, 646, 647, 655) 'hăitaș (la vînătoare)' ; forma este considerată învechită (cf. Scriban, D., s.v.) și regională, cu circulație în Transilvania și Moldova (cf. DA, s.v.). Este interesant de observat că în II_2, h. 727 *(gonaci)*, în pct. 605, ca răspuns la întrebarea anchetatorului, informatorul a declarat că nu există termenul întrebat ; în schimb, *gonaș* este notat, frecvent, în Banat (pct. 2, 29, 27, 47, 76), în Transilvania (pct. 105, 235), în nordul Moldovei (pct. 414, 514) și în Dobrogea (pct. 682) ;

— *lăturáș* s.m. (pct. 633, 635, 637), de obicei cu valoare adjectivală, a fost înregistrat, la plural, ca substantiv concret cu sensul „cele două lemne care se pun peste capetele curmezișurilor la carul de cărat fîn sau grîu", atestat în Transilvania (cf. DA s.v.) ; izolat, îl găsim notat în nordul Moldovei (în II_2, h. 63, pct. 520) [18], în sud-estul Munteniei (~ , pct. 705) și în sudul Dobrogei (~ , pct. 987), într-o situație asemănătoare cu *gonaș* [19]. În celelalte puncte s-a notat, mai frecvent, termenul *drug(i)*, care apare și în pct. 605 ;

— *plutáș* s.m. (pct. 628) 'specie de plop, cu crengile în părți' nu are o situație clară în privința circulației (vezi Scriban, D., s.v., «Munt.» ; cf. DM, s.v., fără indicație).

Menționăm, în sfîrșit, că o serie de derivate obișnuite cu *-aș*, din limba comună, au fost notate cu sensuri deosebite, nesemnalate pînă acum în lucrările lexicografice curente :

— *părtáș* s.m. (pct. 643) înregistrat, la plural, cu sensul 'flăcăii care plătesc intrarea la horă', în opoziție cu *cămărașul* care conduce și organizează hora ;

— *urmáșă* s.f. (pct. 656) 'oaie care are obiceiul de a rămîne totdeauna la urma turmei' (cf. CADE, s.v. *urmărelnic*, *urmăretic)* ; tot cu același sens a fost înregistrat *codáșă* s.f. (pct. 631) ;

— *fruntáș* s.m. (pct. 647), la plural, cu sensul 'rachiu foarte tare (obținut la început sau fiert a doua oară)' ; în aceeași localitate apare *fruntár* 'id.', derivat cu *-ar* (pentru o noțiune apropiată, găsim înregistrat termenul *limpezáș* 'rachiu distilat de două ori', în Transilvania ; cf. ALRT, pct. 219, p. 96) ;

— *urmáș* s.m. și pl. (pct. 647) 'rachiu slab care curge la sfîrșit, poslete' ;

— *călăráș* s.m. (pct. 644, 655, 656) 'cep, viță scurtată la doi-trei ochi care se lasă de rod'.

---

[17] O întîlnim, de asemenea, la Slavici în contextul „gropașii sloboziră cosciugul în groapă", din nuvela *Pădureanca*, cf. Ion Slavici, *Opere*, I, București, 1952, p. 291.

[18] Cf. și V. Arvinte, D. Ursu, M. Bordeianu, *op. cit.*, s.v.

[19] Asupra semnificației prezentei derivatelor în *-aș* în aceste zone, la care ne vom referi și în continuare, vezi 5.2.

BDD-A1467 © 1976 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:10 UTC)

Dată fiind tendința de a crea cuvinte noi cu sufixul *-aș*, care poate fi surprinsă pe baza cuvintelor discutate în paragrafele anterioare, credem că în cazurile de mai sus avem de a face cu o derivare propriu-zisă (de la substantivele *parte, coadă, frunte, urmă* și de la adverbul, respectiv adjectivul *călare)*, în graiurile din sud-estul Moldovei, și nu de îmbogățirea cuvintelor *părtaș, codaș* etc. cu sensuri noi.

1.1.2. Formații diminutivale (vezi 0.2.). Semnalăm următoarele forme, neînregistrate în dicționare :

— *copilășă* s.f. (pct. 656) 'fetiță de 12 ani' ;

— *țăngăuáș* s.m. (pct. 644), dim. al lui *țîngău* 'băiețandru' ;

— *tîrțăuaș* s.m. (pct. 647) 'miel de un an', dim. al lui *tîrțiu* 'berbec între doi și trei ani' ;

— *burloiáș* s.n. (pct. 658), dim. al lui *burlui* 'țeavă mică, uluc prin care se scurge mustul din jgheabul în care se storc strugurii' ;

— *colțuráș* s.m., la plural, (pct. 615) 'felii, bucăți subțiri de ceapă, tăiate pentru gătit', dim. al lui *colț*, neobișnuit față de formele consemnate, *colțișor* sau *colțurel*, (cf. DM, s.v.).

Pot fi adăugate, fără să fie cazuri specifice în zona la care ne referim, și unele forme regionale, atestate, pentru care în dicționare nu se precizează circulația :

— *hambaráș* s.n. (pct. 652), cf. DA, CADE, s.v. ;

— *oghelaș* s.n. (pct. 629, 646) 'plăpumioară pentru nou-născuți', cf. DLR, s.v., cu indicația «Prin Mold.» ; DM, s.v., reg. ;

— *olăráș* s.n. (pct. 642), cf. DLR, s.v., reg., dim. al lui *olar* 'vas de lut' [20] ;

— *porcoiáș* s.n., la pl. (pct. 659), dim. al lui *porcoi* 'grămadă de fîn', cf. CADE, s.v.

Într-o situație deosebită, în parte, fiind diminutive numai ca formă, fără a avea și înțeles diminutival apar :

— *iepuráș* s.m. și pl. (pct. 636, 644) 'fîșie de carne macră de lîngă șira spinării și de pe coaste (la porc)', cf. DA, CADE, s.v., fără indicații privind aria de circulație ; cu același sens, *iepure* este atestat în DA, cu indicația „Ardeal, Muscel" ;

— *ciocănáși* s.pl. 1. (pct. 664, situat în sud-vest) 'porumb semănat des care se taie verde pentru nutreț, ciolomadă', sens neatestat. 2. (pct. 625) 'nume al unui arbust nepreczat (în formă de tufe mari)' ; cu un sens apropiat, cuvîntul este înregistrat și în Transilvania (cf. DA, s.v.).

2. Derivatele prezentate arată că, în graiurile moldovenești din sud-estul Moldovei, sufixul *-aș* este frecvent și activ, ocupînd un loc privilegiat în sistemul de derivare. Pe lîngă aspectele divergente, constatate în raport cu limba literară, se remarcă sfera largă de acțiune a sufixului, prin folosirea sa cu diverse valori în cadrul unor categorii lexicale deosebite între ele.

2.1. Frecvența cea mai mare se constată la numele de agent propriu-zise, substantive nume de persoane.

2.1.1. Cazurile pentru care se poate face comparația cu sufixul din limba literară sau cu un tip obișnuit de derivare, existent în limbă, pun în evidență că *-aș* este preferat în special lui *-ar*, sufix de asemenea vechi, sau *-er* (vezi *gropaș, conăcaș, zilaș)*, uneori chiar în situații care pot da naștere la confuzii (vezi *cuțitaș).* Evident, această preferință nu exclude existența derivatelor în *-ar*, cu aceeași valoare. Derivatele de tipul *cucaș, mătcaș, odăiaș, troienaș* etc. constituie indicii elocvente cu privire la productivitatea sufixului (în cursul anchetelor din Moldova, a mai fost înregistrat un singur derivat de acest tip, comunicat de I. Nuță : *sulițăși* s.m.pl., pornind de la numele localității Sulița, jud. Botoșani, din nord-estul provinciei, caz în care poate fi invocată însă legătura cu derivatul obișnuit în *-aș* de la apelativul *sulițăj.* În unele cazuri, *-aș* apare în loc de *-aci* (vezi *stîngaș)* sau în loc de *-giu* (vezi *chiriaș),* sufix mai nou.

2.1.2. Că avem de a face cu o problemă specială a lui *-aș*, în sistemul local al derivării numelor de persoane, ne-o indică lipsa sau înlocuirea sa cu alte sufixe tocmai în cazul unor derivate obișnuite în *-aș*, termeni care, de regulă, sînt încetățeniți ca atare și în limba literară.

---

[20] Comunicăm că *olar* cu acest sens este frecvent în sudul Moldovei ; el nu apare în DLR, litera *O*, s.v. *olar*, fapt care face ca *olăraș* să fie explicat neclar sau, cel puțin, incomplet : „De la *ol* , cf. *olăreț* [1«], *ibid.*

BDD-A1467 © 1976 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:10 UTC)

Au fost înregistrate diferite formații corespondente cu sufixele *-ar, -aci, -ac* sau *-(i)tor* pentru derivate în *-aș :*

— [cosaș :] *cosár* s.m. (pct. 644), *cosáci* (pct. 656), *cositór* (pct. 652). Pentru prezența aceloraşi forme în graiuri din alte provincii vezi, în ALRM, serie nouă, vol. I, h. 36, *cosáci* în sudul Transilvaniei (pct. 130, 172), cf. *cusáću*, pct. 010 la aromâni, *cusáć*, pct. 012 la meglenoromâni, *cositór*, formînd o arie aproape unitară, în Oltenia, în punctele învecinate din vestul Munteniei şi, izolat, în Banat (pct. 29) şi în sudul Transilvaniei (pct. 182, paralel cu *cosaș), cosác*, în Banat (pct. 2) ;

— [gonaș :] *gonáci*[21] s.m. (pct. 641), *gonác* (pct. 644, 656) ; prin comparație vezi şi *gonitor* s.m. (pct. 639) cu sensul, neatestat, 'jucător care aleargă după ceilalți, ca să-i prindă, la jocul de copii «De-a prinselea»' ; în II_2, h. 727, întîlnim *gonaci* în sudul Transilvaniei (pct. 130), în sudul Olteniei (pct. 812, 899) şi în sudul Dobrogei (pct. 987), *gonác* în sudul Olteniei (pct. 876) şi în sud-estul Munteniei (pct. 723), *gonitór* în sud-estul Transilvaniei (pct. 192) ;

— [tîrlaș :] *tîrláci* s.m. (pct. 654) ; în II_2, h. 391, pct. 605 ;

— [luntraș :] *luntrár*, notat în II_2, h. 843, pct. 605 ; apare şi în Transilvania, Crişana (pct. 64, 130, 141, 279), în sud-estul Munteniei (pct. 723) şi în nordul Moldovei (pct. 365, în forma *luntriár*[i]).

Se remarcă, de la început, că derivatele în *-ar, -aci, -ac* sau *-(i)tor* apar în aceleaşi zone lingvistice (uneori în aceleaşi puncte de pe hărțile ALR) în care s-au notat derivate caracteristice cu *-aș* (1.1.1.), ceea ce întăreşte ideea că folosirea acestui sufix poate fi pusă, în graiurile respective, în corelație cu „evitarea" lui (raportîndu-ne la o „normă" a limbii comune).

În sud-estul Moldovei, cele două categorii de derivate sînt notate uneori în aceleaşi puncte (vezi *coșar, gonac, călăraș, țăngăuaș, iepuraș* în pct. 644, *luntrar, tîrlaci, flotiraș, pontaș* în pct. 605 [654], *cosaci, gonac, stîngaș, urmașă, călăraș, copilașă* în pct. 656, *gonaci, gonaș*, în pct. 641).

2.2.Pe lîngă numele de agent, sînt prezente o serie de substantive şi adjective folosite cu valoare substantivală, din diferite alte categorii lexicale : nume de animale şi părți anatomice ale lor, nume de obiecte şi instrumente, nume din domeniul culinar sau nume de plante şi părți ale plantei[22]. Exemple ca *aripașă, scurmaș, sfertaș* şi *urdaș* atestă în mod special puterea de derivare şi productivitatea sufixului. O situație aparte au *urmașă, codașă, lăturaș, fruntaș, urmaș*, folosite ca nume concrete, spre deosebire de limba literară, în care apar întrebuințate mai ales cu caracter abstract, ca adjective.

Şi la această categorie de derivate se remarcă concurența lui *-aș* cu alte sufixe, în special cu *-ar* (vezi *sfertaș — sfertar, fruntaș — fruntar*, cf. *aripășă* ; derivatele paralele pot avea valori diferite : *urdaș — urdar)* şi cu *-ac (scurmaș — scurmac).* O problemă aparte, numai semnalată mai sus, este relația *-aș : -aj*[23], sufix mai nou *(sfertaș — sfertaj).*

2.3. Datorită faptului că materialul înregistrat în anchetele din Moldova este destul de sărac în ceea ce privește diminutivele, nu se pot trage concluzii cu privire la rolul lui *-aș* diminutival pentru graiurile din sud-estul acestei provincii.

Cercetarea specială a formelor diminutivale din graiurile la care ne referim ar putea dovedi dacă există o corelație între preferința pentru *-aș* formînd nume de agent (şi celelalte categorii înrudite) şi acelaşi sufix, ca element de formare a diminutivelor, pentru o anumită zonă lingvistică[24]. Analiza trebuie să aibă în vedere

---

[21] Pentru *gonaci* ca şi pentru *cosaci* se invocă legătura cu bg. *gonač*, cf. DM, s.v., respectiv bg. *kosač*, cf. G. Pascu, *op. cit.*, p. 351.

[22] În legătură cu acest aspect, cf. Elena Ciobanu, *op. cit.*, p. 143, vezi şi G. Pascu, *op. cit.*, p. 345 şi urm.

[23] În legătură cu unele raporturi între sufixele *-aș* şi *-aj*, paralel cu cele dintre *-aj* şi *-aș*, vezi Georgeta Ciompec, *Sufixul -aj*, în SMFC I, Bucureşti, 1959, p. 53.

[24] Urmărind, de exemplu, repartiția formelor diminutivale cu *-aș* ale prenumelor din ALR II, inventariate de Aurelia Stan (*op. cit.*, vezi 0.1., p. 1, nota 3 şi tabelul final) avem posibilitatea să completăm şi să precizăm informațiile de această natură : majoritatea exemplelor se localizează în Crişana şi Transilvania propriu-zisă ; au mai fost înregistrate în sud-estul Munteniei, în nordul Moldovei,

BDD-A1467 © 1976 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:10 UTC)

raporturile acestui sufix cu alte sufixe diminutivale[25]. Rezultatele cercetării prezintă interes cu atît mai mult, cu cît funcția diminutivală, cu care sufixul *-aș* este prezent și în dialectele sud-dunărene, a constituit punctul de plecare și argumentul pe baza căruia unii lingviști au emis ipoteza originii străvechi a lui *-aș*, explicat prin supraviețuirea unui sufix preroman în *-ș-*, care a fost întărit apoi prin elemente din alte limbi (din slavă, mai ales, și din maghiară) și care i-au lărgit funcțiile[26].

3. În aprecierea preferinței graiurilor din sud-estul Moldovei pentru sufixul *-aș*, pot fi aduse în discuție cuvintele inanalizabile pe teren românesc, înregistrate concomitent cu tipurile de derivate prezentate pînă aici.

3.1. În lexicul caracteristic acestei zone se întîlnesc unele cuvinte cu finala *-aș* care pot constitui un model în crearea derivatelor, ținînd seama de categoria semantică căreia aparțin :

— *comáș* s.n. (pct. 629, 646, 647), în dicționare cu statut de arhaism[27], este curent în vorbire cu sensurile : 1. 'cupon pentru rochie care se pune la lumînarea de botez și se dăruiește apoi mamei copilului'. 2. 'cupon pentru rochia pe care nunii o dăruiesc miresei' (cu acest al doilea sens, cuvîntul este atestat în DA, s.v., pentru fostul județ Covurlui) ;

— *faráș* s.n. (pct. 631), 'un fel de închizătoare la unealta de pescuit denumită *vintil*', neatestat cu acest sens ;

— *hălăbáș* s. (pct. 635) 'gulie (mai mare)' ; întrucît termenul nu este înregistrat în izvoarele lexicografice, iar etimologia, necunoscută, nu este exclus să fie un derivat.

— *călbáș* s.m. și pl. (pct. 632, 644, 647) 'un fel de caltaboș umplut cu carne tocată și orez sau păsat (mai rar și cu sînge)'; numărul mare de variante înregistrate: *gălbáș*, *gîlbáș* (pct. 639), *gîlbáj* (pct. 637, 653) și, în puncte din sud-vest, *calbáș* (pct. 663, 667), *galbáș* (pct. 661, 668), *gălbáj* (pct. 668) ca și derivatul *calbașári* s.m. pl. (pct. 658) 'osînză de pe burtă și de pe mațe (la porc)', neatestat în dicționare, arată o mare răspîndire a termenului în această zonă. Îl găsim notat în Transilvania și în nordul Dobrogei (în II_2, h. 1124 : *călbaș* în pct. 228, 284 și, respectiv, *gîlbaș* în pct. 682), atestări semnificative cu privire la circulația și prezența sa în sudul Moldovei, dacă avem în vedere că, pe aceeași hartă, în această provincie (cu excepția răspunsurilor *chișcă* din pct. 414 și *trandafiri cu sînge* din pct. 520) s-a notat că obiectul sau obiceiul întrebat nu există în localitatea respectivă.

Se disting, deci, pe de o parte, termenii specific locali, *comaș*, *faraș*, împrumuturi turcești cu finala *-aș*[28] și *hălăbaș* cu origine necunoscută, iar pe de altă

în Dobrogea și, izolat, în sudul Olteniei. În sudul Moldovei nu sînt atestate exemple de acest tip.

[25] Astfel, din analiza făcută de V. Rusu, *op. cit.*, p. 261—263, reiese că, în comparație cu numeroasele derivate în *-uț(ă)*, care formează o arie unitară în partea de vest a teritoriului dacoromân, numărul derivatelor diminutivale cu *-aș* este redus și repartiția punctelor, aparent, capricioasă. De fapt, se poate observa, însă, apariția lor în ariile menționate mai sus : Crișana și Transilvania (pct. 272, 284, 334, 353, 362, 157, 182), sud-estul Munteniei (pct. 723), nordul Moldovei (pct. 386, 414, 551, 520) și Dobrogea (pct. 987). În sudul Moldovei (pct. 605) este notat un singur exemplu *(buhăiaș)*.

[26] Cf. Sextil Pușcariu, DR IV, p. 1369, Al. Graur, *op. cit.*, p. 86, Al. Rosetti, *Istoria limbii române*, vol. III, București, 1962, p. 78 ; vezi și Al. Philippide, *Principii de istoria limbii*, Iași, 1894, p. 64, 213, 231—232, cf. și *Originea românilor*, II, Iași, 1927, p. 626, G. Pascu, *op. cit.*, p. 369.

[27] Cf. DM, s.v. *cumaș 'stofă pentru rochii'*, «înv. arh. și reg.» ; cu același sens, termenul există în dialectul aromân, fapt care probează caracterul său arhaic ; vezi Tache Papahagi, *Dicționarul dialectului aromân, general și etimologic*, ediția a doua augmentată, București 1974, s.v. *cumaș*, cf. *cumáșe* s.f., *ibid.*

[28] Subliniem acest aspect și datorită faptului că, alături de elementele slave (bulgărești sau sîrbești), maghiare și chiar albaneze (obscure), citate de Pascu, *op. cit.*, în legătură cu originea sufixului, nu găsim nici un exemplu de acest fel.

BDD-A1467 © 1976 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:10 UTC)

parte *călbaș*, în cazul căruia presupunem un împrumut lexical din graiurile transilvănene [29].

3.2. La categoria inanalizabilelor, aspectul cel mai semnificativ este apariția de forme în *-aș* ale unor cuvinte, care se explică prin modificări analogice ale finalei lor :

a) Au fost înregistrate variante în *-aș* pentru cuvinte care au finala *-ac*, în forma de bază :

— *hăghiáș* s.n. (pct. 659) 'vreasc, creangă ruptă (folosită pentru surcele)' ; neînregistrat în dicționare, apare ca variantă lexicală, pe care am identificat-o pornind de la *hăgheacuri* s.n. pl., (cf. și *hăgh[i]ece)* atestat cu același sens, în nordul țării (vezi Scriban, D., s.v. ; cf. DA, s.v.), pe baza căruia se poate reconstitui o formă de singular *hăgheac* (respectiv *hăgh[i]ec)* ;

— *cartáș* s.n. (pct. 635, 648), *cártaș* [30] (pct. 654), 'dreptar cu două mînere pentru netezit tencuiala', variantă a lui *cartac* atestată alături de *cartaj*, fără a i se preciza circulația (cf. DA, s.v.) ;

— *taráș* s.m. și pl. (pct. 625, 628, 655, 656 și pct. 663, 664, 668 din sud-vest) 'stîlp, par (la gard)', consemnat ca variantă a lui *tarac*, fără indicarea circulației cf. DM, s.v. < ucr. *taraš)* sau ca termen general în estul țării (cf. CADE, Scriban, D., s.v.) caz în care, de asemenea, se indică comparația cu *tarac* caracteristic pentru sud (vezi Scriban, D., CADE, s.v., cuvînt cu etimologie necunoscută). Deoarece pe baza informațiilor referitoare la etimologie (vezi și mai sus *hăgheacuri, hăgh[i]ece, cartac*, tot cu etimon necunoscut), raporturile dintre cele două cuvinte nu pot fi clarificate, nu este exclus ca să avem a face cu o variantă locală [31] pentru *tarac* (posibil împrumut turcesc, cum presupune Scriban), situație similară cu aceea a lui *hăghiaș* sau *cartaș*.

b) În cazul variantei *butác* s.m. (pct. 633) 'butaș (de viță de vie)', constatăm înlocuirea finalei *-aș* din limba comună, interpretată ca sufix, prin *-ac* (vezi 2.1.2.).

c) Variantele de tipul *bandáș* (pct. 631) și *coráș* (pct. 648), înregistrate ca pronunții în loc de *bandaj*, respectiv *curaj* se explică prin confuzia care se face între *-aj* și *-aș* [32]. Existența derivatului *corașliu* (< *coraș* + *-liu)*, semnalat în sudul Moldovei de către I. Iordan [33] constituie o probă a tendinței de „normalizare" a formei în *-aș*. Același tip a fost notat și în puncte din sud-vest : *bagáș* (pct. 667), *băgáș* (pct. 666), în loc de *bagaj*.

d) În cazul lui *cováș s.n.* (pct. 632), înregistrat ca variantă a lui *covășă* s.f. (pct. 637) 'un fel de băutură dulce și acrișoară făcută, (de obicei în ziua de Sf. Andrei), din făină de porumb sau de grîu, oprită și lăsată să dospească' (cf. DA, s.v.) [34], se poate vorbi de modificarea analogică a finalei, prin încadrare morfologică.

---

[29] Datorate în mod sigur acestei influențe, apar alte exemple similare ca : *papicaș 'boia de ardei'*, notat în pct. 605 și *papricaș*, în pct. 531, 537, 520 (cf. ALRM, serie nouă, vol. III, h. 917).

[30] Varianta este înregistrată și în localitatea Sabasa, jud. Neamț, din nordvestul Moldovei ; cf. V. Arvinte, D. Ursu, M. Bordeianu, *op. cit.*, s.v., și pare să indice prin accent, o pronunție de influență maghiară.

[31] Avem în vedere afirmația acad. I. Iordan care a arătat că graiurile din sudul Moldovei se deosebesc de cele din partea de nord a acestei provincii și prin faptul că aici nu s-au exercitat influențe slave de est (de tip ucrainean sau rutenesc) ; vezi Iorgu Iordan, *Lexicul graiului din sudul Moldovei*, în „Arhiva", XXVIII, Iași, 1921, nr. 2, p. 187.

[32] Cf. Georgeta Ciompec, *op cit.*, p. 63—64.

[33] *Id.*, p. 53.

[34] Discutînd cuvîntul *covașă*, odată cu stabilirea etimonului, acad. I. Iordan face precizarea că termenul în discuție se întrebuințează numai prin Moldova nordică ; vezi Iorgu Iordan, *Notițe etimologice*, în „Arhiva", XXXVIII, Iași, 1931 *(Omagiu profesorului Ilie Bărbulescu)*, p. 44—45. În ceea ce privește varianta *covaș (ibid.)*, pe care o comunică, (neînregistrată în dicționare pînă la acea dată) autorul menționează că a scăpat din vedere să noteze satul sau județul de unde provine. Atestarea lui *covaș* paralel cu *covașă* în graiurile din sud-estul Moldovei completează informațiile în legătură cu răspîndirea lor geografică.

BDD-A1467 © 1976 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:10 UTC)

e) Variantele *parastáș* (pct. 627) 'colac (la mort)' și *părăstáș* (pct. 631), ultima și cu sensul 'praznic pentru morți', notate pentru *parastas*, apar ca rezultat al analogiei pur formale, datorate apropierii de natură fonetică a finalei și confundării acesteia cu *-aș*. Varianta *părăstaș* este notată în ALR II, h. 172, frecvent în Transilvania și Crișana (pct. 141, 250, 260, 279, 334 și 353, cf. ALRT, pct. 141, p. 76) și izolat, în forma *perestaș*, în Banat (pct. 29), zone specifice pentru utilizarea sufixului *-aș*, în care apar și alte exemple asemănătoare : *plieváș* 'condei de piatră' (II_2, h. 915, pct. 310), cu finala *-aș* subliniată de E. Petrovici, față de *plévas* (pct. 316) sau *plivás*, *ploibás/z* (mai frecvente) și *iconostáș* (MN 2726, p. 92, pct. 279, 353 și 47) pentru *iconostas*.

Aceste modificări analogice care au loc, de cele mai multe ori, în urma falsei analize a finalei ca sufix, pe de o parte, și datorită apropierii ca aspect fonetic dintre finala unor cuvinte și sufixul *-aș*, pe de altă parte, reprezintă fenomene paralele derivării propriu-zise. Ele confirmă preferința graiurilor din sud-estul Moldovei pentru *-aș* precum și caracterul activ al sufixului în raport cu *-ac* [35] (vezi *hăghiaș, butac)* sau reciprocitatea față de *-aj* (vezi *coraș, bandaș*, cf. *călbaș-gălbaj)*, aspecte pe care le-am remarcat la diferite categorii de derivate (vezi 2.1.1. și 2.1.2.).

4. Cazurile înregistrate în puncte din partea de sud-vest a zonei (vezi 0.3.) sînt puțin numeroase. Similare, în linii generale, cu tipurile de derivate și cuvinte discutate pînă aici, ele nu se evidențiază totuși, prin aspecte particulare sau speciale.

Pe lîngă cuvinte obișnuite, aparținînd limbii comune sau literare ca *hăitáș* (pct. 663, 669) și *tîrláș* (pct. 670), în două cazuri s-au înregistrat variante lexicale cu caracter regional, neatestate în dicționare :

— *metráș* s.m., la plural (pct. 670) 'lucrător forestier care taie lemne în lungime de 1 metru' ; față de *metăraș* (<*metăr*+suf. *-aș)*, regionalism atestat în nord-vestul Transilvaniei, paralel cu *metărar* [36], varianta de față rezultă firesc, prin derivare imediată, în zonă, din *metru* + *-aș*, ca și în cazul *metrar* (< *metru* + *-ar)*, derivat atestat în graiurile muntenești [37] ;

— *rampáș* s.m., la plural (pct. 667) 'muncitor care încarcă vagonetele forestiere la rampa de încărcare', cf. DLR, litera R ,s.v. *rampagiu* [38] ; o variantă, *rămpaș*, este înregistrată într-o localitate din nordul țării (Borșa, Maramureș) [39].

La acestea, se adaugă *ciocănași* (cf. 1.1.2.), *călbaș* (cf. 3.1.), *taraș, bagaș* (cf. 3.2.), cazuri semnificative pentru că sînt înregistrate concomitent în aria sud-estică și în sud-vestul Moldovei.

5. În încheiere, vom încerca să aducem în discuție faptele care sînt de natură să contribuie la explicarea prezenței, în graiurile din sud-estul Moldovei, a unei tendințe de a forma derivate nume de agent și derivate din alte categorii semantice înrudite cu sufixul *-aș*.

5.1. În primul rînd, trebuie să ținem seama de existența unor fapte arhaice în graiurile din sudul Moldovei [40]. Dată fiind productivitatea sufixului *-aș* în limba

[35] Studierea propriu-zisă a acestui aspect, în diferite graiuri populare, mai cu seamă în ceea ce privește vechimea sa, merită toată atenția cu atît mai mult cu cît nici originea sufixului *-ac* nu este încă clarificată pe deplin ; vezi, mai recent, Finuța Hasan, *În legătură cu etimologia sufixelor -ac, -ec-, -ic, -oc, -uc* și *-ag, -eg, -ig, -og, -ug*, în SMFC VI, 1972, p. 44—45.

[36] Vezi DLR, litera *M*, s.v.

[37] Cf. DLR, litera *M*, s.v.

[38] O dată cu lipsa din dicționar a lui *rampaș* semnalăm indicarea categoriei gramaticale „s.n." pentru *rampagiu*, evident o greșeală de tipar.

[39] Cf. V. Arvinte, *Terminologia exploatării lemnului și plutăritului*, în „Studii și cercetări științifice", Filologie, VIII, fasc. I, 1957, p. 163.

[40] Caracterul arhaic al sudului Moldovei, ca unitate lingvistică cu trăsături distincte în cadrul subdialectului moldovenesc, a fost susținut și argumentat atît din punct de vedere istoric cît și pe baza faptelor lingvistice ; vezi, de exemplu, Iorgu Iordan, *Lexicul graiului din sudul Moldovei*, p. 187, Gheorghe Ivănescu, *Probleme capitale ale vechii române literare*, în BIFR, Iași, vol. XI—XII, 1944—1945, p. 168—178, 340, 399, Al. Rosetti, *Istoria limbii române*, II, București, 1962, p. 87—91.

BDD-A1467 © 1976 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:10 UTC)

veche, frecvența derivatelor cu acest sufix poate fi considerată ca o trăsătură arhaică a graiurilor dintr-o anumită zonă a acestei arii lingvistice. În sprijinul acestei idei ar putea fi citat și faptul că, anterior, s-au putut stabili paralelisme, în ceea ce privește prezența acțiunii sufixului (sau absența lui) între graiurile la care ne referim și graiuri din Transilvania și în special din Banat, arii, de asemenea, conservatoare din punct de vedere lingvistic [41].

5.2. Pe baza cercetării hărților referitoare la nume de agent din *Atlasul lingvistic român*, pot fi puse în lumină situații în care preferința pentru *-aș* în graiurile de peste munți este evidentă (vezi, de exemplu, în II_2, h. 963 pentru *tobaș*, h. 1282 pentru *ceteraș*, *lăutaș*, h. 1583 pentru *drumaș*). Față de aceste fapte, prezența paralelă a derivatelor *gropaș*, *cămăraș*, *lăturaș* (1.1.1.) sau a lui *călbaș*, *părăstaș* (3.1., 3.2.) în graiurile transilvănene și în sud-estul Moldovei sugerează posibilitatea unei legături, în sensul unei influențe exercitate de primele.

Despre influența graiurilor de peste munți în lexicul graiurilor moldovenești de sud, s-a vorbit, în general, mai puțin [42]. Cu privire la acest aspect, semnificativ este faptul că aceeași arie, la vest de Siret, a fost semnalată de Sextil Pușcariu, ca arie specifică pentru circulația termenului *mocan* cu sensul 'cioban' [43]. Astfel, termenii la care ne-am referit, au putut fi aduși de către păstorii transilvăneni care, în procesul transhumanței, au trecut ori s-au așezat în această zonă [44].

În sprijinul acestei ipoteze poate fi invocat, apoi, faptul că aceleași cuvinte (de exemplu, *gonaș*, *lăturaș* [1.1.1.], *călbaș* [1.3.] sau anumite tipuri de diminutive [2.2.]) apar și în localități din sud-estul Munteniei, din Dobrogea, din nordul Moldovei și din Oltenia, zone în care a fost, de asemenea, semnalată prezența transilvănenilor [45].

Legătura dintre Transilvania și sud-estul Moldovei (apropieri se pot face și cu zonele din sudul țării la care ne-am referit mai sus) se poate stabili și în ceea ce privește celelalte aspecte lingvistice pe care le-am luat în discuție: lipsa sau înlocuirea sufixului *-aș* cu alte sufixe (2.1.2.).

Pentru zona, mai restrînsă, din sud-vestul Moldovei unde au fost înregistrate derivate ca *metraș*, *rampaș* (cf. 4), se poate vorbi de aceeași influență pe calea contactelor datorate, în primul rînd, vecinătății.

5.3. În concluzie, pentru a explica preferința graiurilor din sud-estul Moldovei, pentru derivarea cu *-aș*, trebuie să ținem seama de un fapt intern, conservarea unei tendințe a limbii vechi care va putea fi descoperită în arii mai întinse, dar care a fost, eventual, întărită de contactele lingvistice cu vorbitori ai unor graiuri din Transilvania, unde derivarea cu acest sufix ca mult mai activă în raport cu alte provincii poate fi ușor dovedită.

Desigur, cercetarea sub toate aspectele a graiurilor din sud-estul Moldovei va aduce fapte noi referitoare la aceste contacte lingvistice și va putea contribui la o caracterizare mai precisă a subdialectului moldovenesc.

---

[41] Menționăm că frecvența și folosirea lui *-aș* în aceste graiuri au fost puse în legătură cu influențele maghiară, pentru Transilvania (cf. Ecaterina Ionașcu, *op. cit.*, p. 84), respectiv slavă (de tip sîrbesc), pentru Banat (cf. Lucian Costin, *op. cit.*), influențe care s-au exercitat cu precădere într-o zonă sau alta.

[42] Acad. I. Iordan, în *Lexicul graiului din sudul Moldovei*, p. 202, apreciază că aceasta există într-o proporție destul de redusă, în comparație cu influența graiurilor muntenești.

[43] Sextil Pușcariu, *Limba română*, I, București, 1940, h. 13, p. 200—201.

[44] În legătură cu transhumanța spre regiunea de cîmpie, din sudul Moldovei, și dincolo de Prut, vezi Șt. Meteș, *Păstori ardeleni în Principatele române*, Arad, 1921, p. 5, I. Diaconu, *Păstoritul în Vrancea*, în *GS* IV, 1929—1930, p. 258—263; recent, informații prețioase, referitoare la acest aspect, găsim în volumul *Țara Bîrsei*, I, București, 1972, p. 215—216, 236; cf. și h. 20, p. 234.

[45] Cf. Sextil Pușcariu, *Limba română*, I, p. 209, 217.

BDD-A1467 © 1976 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:10 UTC)

LISTA

cuprinzînd punctele citate din rețeaua *NALR. Moldova și Bucovina* și localitățile cărora acestea le corespund. Se indică localitatea unde s-a făcut ancheta (unde este cazul comuna) după județe.

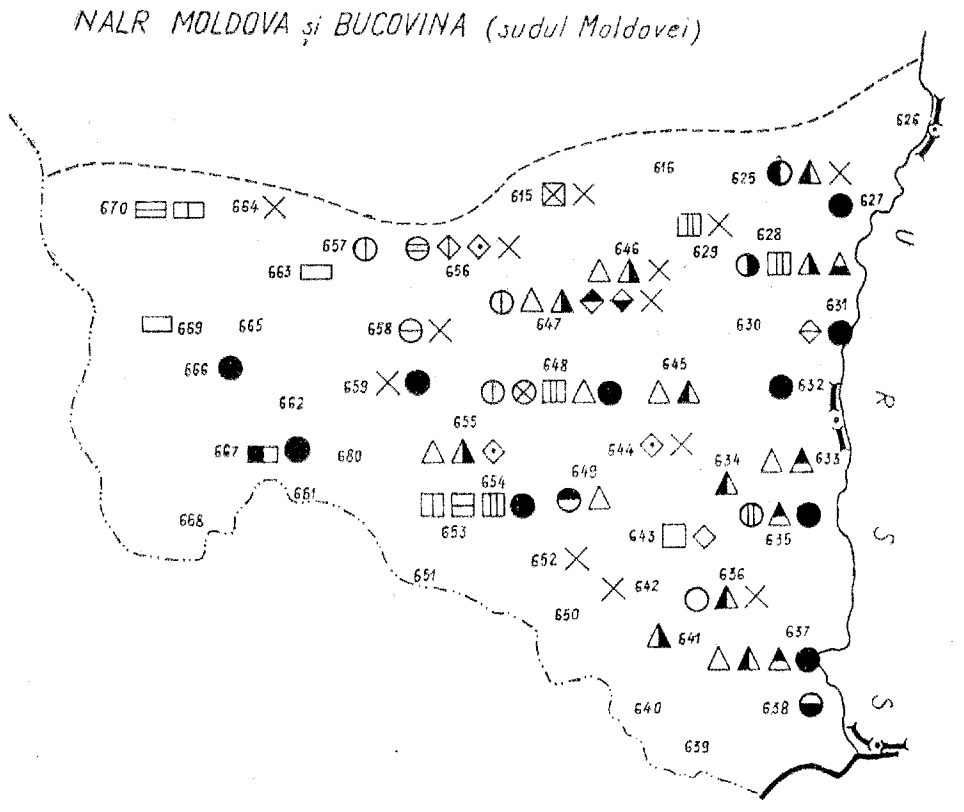
Vaslui : 615. Muncelu (Glăvănești) ; 616. Băcani ; 625. Stoișești (Banca) ; 626. Vetrișoaia ; 627. Fălciu ; 628. Epureni ; 629. Fruntișeni (Grivița) ; 631. Cîrja (Murgeni) ; 646. Belcești (Ivești).

Galați : 630. Berești ; 632. Suceveni ; 633. Oancea ; 634. Vîrlezi ; 635. Fîrțănești ; 636. Cuca ; 637. Frumușița ; 638. Odaia Manolache (Vînători) ; 639. Braniștea ; 641. Pechea ; 642. Costache Negri ; 643. Cudalbi ; 644. Corod ; 645. Adam (Drăgușeni) ; 647. Priponești ; 648. Tălpigi (Ghidigeni) ; 649. Matca ; 650. Liești ; 652. Umbrărești ; 654. Furcenii Vechi (Cosmești) ; 655. Ionășești (Nicorești).

Vrancea : 653. Mircești Vechi (Vînători) ; 656. Homocea ; 658. Păunești ; 659. Străoane ; 660. Bolotești ; 661. Mera ; 666. Negrilești (Bîrsești) ; 667. Nistorești ; 668. Nereju ; 669. Soveja.

Bacău : 657. Borșani (Coțofănești) ; 663. Pralea (Căiuți) ; 664. Cașin ; 670. Hîrja (Oituz).

BDD-A1467 © 1976 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:10 UTC)

○ cucaș
◓ mătcaș
◒ odăiaș
◐ chiriaș
⊖ cuțitaș
⊖ stîngaș, -ă
⊗ aripașă
◍ scurmaș
◐ sfertaș
◑ urdaș

□ schimbaș
◫ flotiraș

⊟ pontaș
⊠ zilaș
▥ conăcaș (conocaș)

△ gropaș
◭ cămăraș
◭ gonaș
▲ lăturaș
▲ plutaș

◇ părtaș
◈ urmașă
◈ codașă

◆ fruntaș
◆ urmaș
◈ călăraș

▭ hăitaș
▤ tîrlaș
▭ metraș
▬ rampaș

× diminutive
● cuvinte inanalizabile (fenomene paralele derivării propriu-zise)

Harta 1

BDD-A1467 © 1976 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:55:10 UTC)